

Helsingfors/Mariehamn 30.3.2026

Nr 10/26

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
16.3.2026, nr 25, 27, 29, 31,
33, 35 och 37/2026.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 16.3.2026 antagna landskapslagar:

- 1) Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om allmänt stöd (nedan *blankettlagen*),
- 2) Landskapslag om ändring av landskapslagen om främjande av integration,
- 3) Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om allmänt bostadsbidrag,
- 4) Landskapslag om ändring av 22 § landskapslagen om studiestöd,
- 5) Landskapslag om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet,
- 6) Landskapslag om ändring av 12 och 13 §§ landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning,
- 7) Landskapslag om ändring av 21 § landskapslagen om hemvårdsstöd.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Genom blankettlagen görs lagen om allmänt stöd (FFS 48/2026), nedan *rikslagen*, tillämplig inom landskapets behörighet med i blankettlagen angivna avvikelser. Genom de övriga sex landskapslagarna görs lagtekniska följdändringar i gällande landskapslagar. Rikslagen stadfästes den 16 januari 2026 och den träder i kraft den 1 maj 2026. I den proposition som låg till grund för rikslagen ingick också förslag till ändringar i fler än trettio rikslag (RP 112/2025 rd). Även dessa ändringar träder i kraft den 1 maj 2026 (se FFS 48–81/2026).

Det allmänna stödet är ett stöd som är avsett att trygga den grundläggande försörjningen vid arbetslöshet. Allmänt stöd betalas för att främja och förbättra förutsättningarna för en arbetslös arbetssökande att söka sig eller återvända till arbetsmarknaden. Det allmänna stödet ersätter grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa gjordes, med vissa avvikelser, tillämplig inom landskapets behörighet genom landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (nedan *den gällande blankettlagen*).

Tillämpningen av den gällande blankettlagen avser bestämmelserna om grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Eftersom det allmänna stödet ersätter dessa stödformer får detta konsekvenser för tillämpningen av den gällande blankettlagen. Om inget görs vad avser de stödformer som landskapet har behörighet att lagreglera uppstår ett haltande system där det inte blir möjligt att utbetala förmåner i form av allmänt stöd på motsvarande sätt som grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd utbetalats hittills (LF nr 7/2025-2026, s. 11). Blankettlagen ska säkerställa kontinuitet i stödsystemet och en stabil rättslig grund för myndigheternas verksamhet när den reformerade lagstiftningen träder i kraft i riket (finans- och näringsutskottets betänkande nr 8/2025-2026, s. 3).

Rikslagen är del av en större reform av den sociala tryggheten. Syftet är allmänt stöd som omfattar en grunddel för levnadskostnader, en boendedel för boendet och en behovsprövad del som ett sistahandskydd. Avsikten är att man ska övergå till en enda grundskyddsformån stegvis genom att kombinera bestämningsgrunderna för de olika bidragen (ShUB 28/2025 rd, s. 3–4).

Lagstiftningsbehörigheten

I blankettlagens 1 § föreskrivs om lagens syfte och tillämpningsområde. Enligt 1 § 1 mom. utbetalas inom landskapets behörighet ersättning för de ekonomiska förluster som arbetslösheten förorsakar åt en på Åland bosatt arbetslös arbetssökande i enlighet med

rikslagen, med i blankettlagen angivna avvikelser. Detta sker i syfte att trygga de ekonomiska möjligheterna att söka arbete och förbättra förutsättningarna att komma in på eller återvända till arbetsmarknaden. Enligt rikslagens 1 § tryggas den grundläggande försörjningen vid arbetslöshet genom allmänt stöd. Allmänt stöd betalas för att främja och förbättra arbetslösa arbetssökandes förutsättningar att söka sig till eller återvända till arbetsmarknaden.

Enligt 18 § 1, 13 och 23 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet bland annat i fråga om socialvården och främjande av sysselsättningen samt i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Enligt 27 § 11 punkten och 29 § 1 mom. 3 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket i fråga om försäkringsavtal och socialförsäkring. Således hör bestämmelserna om grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd till landskapets lagstiftningsbehörighet, medan den inkomstrelaterade dagpenningen utgör riksbehörighet (HD 4.6.2020, OH 2020/111, se också ÅD 10/20).

Genom blankettlagen blir rikslagens bestämmelser om allmänt stöd med vissa avvikelser gällande inom landskapets behörighet. Den gällande blankettlagen gäller bestämmelserna om arbetslöshetsdagpenning som betalas som grunddagpenning och den därtill anslutna förhöjningsdelen samt barnförhöjningen i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Dessa bestämmelser i den gällande blankettlagen har ansetts falla inom landskapets lagstiftningsbehörighet (HD 9.9.2003, se också ÅD 27/03). Det allmänna stödet ska ersätta de i den gällande blankettlagen avsedda och ovan nämnda ersättningsformerna.

Således är utgångspunkten att den nu aktuella blankettlagen gäller angelägenheter som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Till den del bestämmelser i landskapslag utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Bestämmelser om den inkomstrelaterade dagpenningen kvarstår i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Eftersom dessa bestämmelser faller inom rikets lagstiftningsbehörighet är de direkt tillämpliga i landskapet.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag till rikets behörighet. Därför bör även landskapslagstiftningens förenlighet med grundlagen bedömas. Blankettlagen och den rikslag som görs tillämplig inom landskapets behörighet innehåller bestämmelser som berör de grundläggande fri- och rättigheterna.

Det allmänna stödet tillgodoser rätten till grundläggande försörjning vid arbetslöshet enligt 19 § 2 mom. i grundlagen (GrUU 41/2025 rd, stycke 3). Den grundläggande försörjning som tryggas i 19 § 2 mom. i grundlagen är en mer långtgående trygghet än rätten enligt 1 mom. till oundgänglig försörjning och omsorg (se bland annat GrUU

47/2017 rd, s. 4). Grundlagsutskottet har bland annat ansett att utkomststödet i själva verket kan betraktas som en garanti för den försörjning och omsorg som enligt 19 § 1 mom. i grundlagen krävs för ett människovärdigt liv i den mån stödet ges ut i pengar (GrUU 31/1997 rd, s. 2). Den nu aktuella landskapslagstiftningen gäller inte utkomststödet, men detta hör till landskapets lagstiftningsbehörighet (se bland annat ÅD 31/98).

Förutsättningarna för att få allmänt stöd och stödets egenskaper motsvarar i många avseenden egenskaperna hos det nuvarande arbetsmarknadsstödet, såsom väntetid, behovsprövning, partiellt allmänt stöd till personer som bor i föräldrarnas hushåll och stödets obegränsade varaktighet. Genom rikslagen utvidgas dessa egenskaper hos arbetsmarknadsstödet till att gälla också personer som för närvarande får grunddagpenning. Dock är det allmänna stödet helt behovsprövat. Grundlagsutskottet har ansett att behovsprövningen kan anses problemfri med avseende på 19 § 2 mom. i grundlagen (GrUU 41/2025 rd, stycke 4–5). Mot denna bakgrund kan också blankettlagen anses vara förenlig med 19 § 2 mom. i grundlagen.

Blankettlagen upphäver den gällande blankettlagen som har gjort lagen om utkomstskydd för arbetslösa gällande inom landskapets behörighet. I den nu aktuella rikslagen finns bestämmelser som förutsätter att lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska tillämpas på betalning av allmänt stöd. Med anledning av detta har i blankettlagens 1 § 2 mom. förts in en bestämmelse som syftar till att säkerställa ett förvaltningsförfarande som fungerar i analogi med hur motsvarande förfarande fungerar i riket (LF nr 7/2025-2026, s. 17-18). Bestämmelsen innebär att lagen om utkomstskydd för arbetslösa fortsättningsvis tillämpas inom landskapets behörighet inom de ramar som momentet uppställer.

Av blankettlagens 1 § 3 mom. följer att det till en arbetssökande kan utbetalas arbetslöshetsförmåner, även om han eller hon inte skulle vara bosatt på Åland. Bestämmelsen liknar 1 § 2 mom. i den gällande blankettlagen. Blankettlagens 1 § 4 mom. om tillämpningen av framtida ändringar i rikslagen motsvarar 1 § 3 mom. i den gällande blankettlagen.

I blankettlagens 2 § finns en förteckning över bestämmelser i rikslagen som inte ska tillämpas.

I blankettlagens 3 § föreskrivs om hur hänvisningar i riks- och landskapslagstiftning till annan lagstiftning ska hanteras vid tillämpningen. Enligt 3 § 1 mom. ska hänvisningar i rikslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen vilka äger motsvarighet i landskapslagstiftningen avse bestämmelserna i landskapslagstiftningen. I detaljmotiveringen redovisas vilka bestämmelser i landskapslag som avses i dagsläget (LF nr 7/2025-2026, s. 24–25). Bestämmelserna i 3 § 2 mom. syftar till att hantera konsekvenserna av att rikslagen innehåller

bestämmelser som innebär att lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska tillämpas vid skötseln av förvaltningsuppgifter. Bestämmelserna i den sistnämnda rikslagen innehåller i sin tur hänvisningar till bestämmelser i ytterligare rikslagar. I detaljmotiveringen till 3 § 2 mom. redogörs för vilka bestämmelser i landskapslagstiftningen som motsvarar dessa bestämmelser i ytterligare rikslagstiftning (LF nr 7/2025-2026, s. 24-28). Regleringen i 3 § 3 mom. gäller hänvisningar till den gällande blankettlagen i annan landskapslagstiftning.

I blankettlagens 4 § föreskrivs om förvaltningsmyndigheter. Av 1 mom. följer att landskapsregeringen ska som utgångspunkt sköta de förvaltningsuppgifter som ankommer på statens myndigheter enligt rikslagen. Dock anges i momentets 1 och 2 punkter att Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet ska sköta de uppgifter som ankommer på Folkpensionsanstalten och en arbetskraftsmyndighet eller Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret.

Av blankettlagens 4 § 2 mom. följer befogenheter för Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet att sköta förvaltningsuppgifter i enlighet med särskild lagstiftning, till vilken det hänvisas i rikslagen. Blankettlagens 4 § 2 mom. syftar till att hantera konsekvenserna av att det i rikslagen finns bestämmelser av blankettlagskaraktär. Dessa innebär att bestämmelser i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska tillämpas i samband med myndigheters verkställighet av rikslagen.

Eftersom blankettlagens 4 § 2 mom. ligger till grund för skötseln av förvaltningsuppgifter är bestämmelsen betydelsefull med tanke på rättsstatsprincipen i grundlagens 2 § 3 mom. Premissen är att den som utövar offentlig makt alltid har en behörighetsgrund som i sista hand återgår på en lag (RP 1/1998 rd, s. 75/l). För bestämmelser i lag gäller åter det generella kravet att lagen ska vara exakt och noga avgränsad. Regleringen av befogenheter är vanligen relevant också i förhållande till de i grundlagen inskrivna grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 51/2006 rd, s. 2/l).

Blankettlagens 4 § 2 mom. om förvaltningsuppgifter som följer av *särskild lagstiftning*, till vilken det hänvisas i rikslagen, är betänkelig med tanke på rättsstatsprincipen. Dock framgår av förarbetena att det är lagen om utkomstskydd för arbetslösa som avses i praktiken (LF nr 7/2025-2026, s. 28-30). Därtill avgränsar blankettlagens 1 § 2 mom. tillämpningen till de bestämmelser i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som rikslagen hänvisar till. Med beaktande av detta anser Ålandsdelegationen att 4 § 2 mom. inte utgör en överträdelse av lagstiftningsbehörigheten.

I blankettlagens 6 § finns bestämmelser om begäran av uppgifter. Enligt 6 § 1 mom. har Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet rätt att av andra myndigheter på Åland och i riket, på

motsvarande sätt, begära in sådana i 45 § i rikslagen avsedda uppgifter för skötseln av sina lagstadgade uppgifter.

Enligt 45 § 1 mom. i rikslagen har Folkpensionsanstalten, Arbetskraftsmyndigheten, Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret och de besvärinstanser som avses i lagen trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter rätt att avgiftsfritt få sådana uppgifter som är nödvändiga för att avgöra ett ärende som behandlas eller annars för att verkställa uppdrag enligt denna lag eller en för Finland bindande överenskommelse om social trygghet eller annan internationell rättsakt som gäller social trygghet. Därefter räknas upp de myndigheter och andra instanser som är skyldiga att ge uppgifter. I förarbetena har redogjorts för förhållandet till grundlagens 10 § (RP 112/2025 rd, s. 154–157).

Blankettlagens 6 § 1 mom. avser en rätt till uppgifter av *andra* myndigheter på Åland och i riket. Formuleringen antyder att det handlar om andra myndigheter än de som räknas upp i rikslagens 45 §. I 6 § 1 mom. definieras inte vilka dessa andra myndigheter är. I lagstiftningskontrollen har bestämmelser som liknar blankettlagens 3 § 4 mom. ansetts vara för vaga och ospecificerade (ÅD 30/23, s. 3 och HD 21.6.2023, KKO-HD/754/2023). Därför och med tanke på 10 § 1 mom. i grundlagen och grundlagsutskottets praxis gällande skyddet för privatlivet och personuppgifter är en dylik bestämmelse problematisk. Därför anser Ålandsdelegationen att momentet bör förordnas att förfalla.

Enligt blankettlagens 6 § 2 mom. har Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet även rätt att av penninginstitut, på motsvarande sätt, begära in sådana i 46 § i rikslagen avsedda uppgifter för skötseln av sina lagstadgade uppgifter. Uppgifterna begärs in för utförandet av förvaltningsuppgifter inom landskapets behörighet, men enligt självstyrelselagens 29 § 5 punkt hör bank- och kreditväsendet till rikets lagstiftningsbehörighet. Till den del bestämmelser i landskapslag utgör riksbehörighet, kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Blankettlagens 7 § motsvarar 5 § i den gällande blankettlagen.

I blankettlagens 8–10 § finns bestämmelser om bland annat sysselsättningsfrämjande åtgärder. I bestämmelserna anges vad begrepp som finns i rikslagen ska avse vid tillämpningen av blankettlagen. Liknande bestämmelser finns i den gällande blankettlagen. I paragrafernas andra moment hänvisas till vad som föreskrivs i särskild rikslagstiftning. Ovan har Ålandsdelegationen ansett att hänvisningen till särskild lagstiftning är vag, men utgör inte överträdelse av lagstiftningsbehörigheten.

I blankettlagens 11–14 § finns bestämmelser om bland annat heltidsstudier. Dessa bygger på motsvarande bestämmelser i den gällande blankettlagen, dock så att de har anpassats till rikslagen.

I rikslagens 16 § 3 mom., 33 § och 54 § 4 mom. föreskrivs om förordningsfullmakter. Bestämmelser om förordningsfullmakt har intagits i blankettlagens 15 §. Om inte ärendet hör till området för lag kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen ska tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Motsvarande bestämmelser om delegering finns i den gällande blankettlagens 12 §. Ålandsdelegationen ansåg att bestämmelserna kunde intas i blankettlagen (ÅD 27/03). Högsta domstolen ansåg att det inte förelåg någon behörighetsöverskridning (HD 9.9.2003).

Enligt blankettlagens 16 § 1 mom. ska i samband med arbetsmarknads- och studieservicemyndighetens avgörande av ärenden vid skötseln av de i 3 § avsedda uppgifterna bestämmelserna i 7 kap. i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland iakttas. I förarbetena anges att rikslagen får i detta sammanhang betraktas som *lex specialis* visavi förvaltningslagen (LF nr 7/2025-2026, s. 41). I rikslagen ingår särskilda bestämmelser om förvaltningsförfarandet, till exempel gällande behandlingen av ansökan enligt rikslagens 21 §. Bestämmelserna blir gällande i landskapet, om annat inte följer av blankettlagen, eftersom förvaltningsförfarandet hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I rikslagens 5 kap. om verkställighet av allmänt stöd föreskrivs om angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet, till exempel gällande utmättnings- och överföringsförbud i rikslagens 32 §. Riket har enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning och verkställighet av domar, till vilket område även utmätning hör (HD 9.9.2003). Eftersom lagstiftningsbehörigheten tillfaller riket får rikslagstiftningen omedelbart genomslag och direkt tillämpning i landskapet.

I rikslagens 6 kap. föreskrivs om sökande av ändring. I 38–39 § ingår bestämmelser om självrättelse och rättelse av sakfel. I förvaltningslagens 8 kap. ingår bestämmelser om rättelse av fel i beslut. Dessa ingår i landskapets lagstiftningsbehörighet (ÅD 26/07 och HD 27.12.2007). Enligt blankettlagens 16 § 2 mom. ska vid rättelse av fel i av arbetsmarknads- och studieservicemyndigheten fattade beslut bestämmelserna i 8 kap. i förvaltningslagen för landskapet Åland iakttas.

I rikslagens 6 kap. ingår också bestämmelser som hör till området för rättskipningen. Enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande rättskipning riket med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Om besvär rätt,

överklagbarhet och besvärsförfarande stadgas enligt 27 § 23 punkten i rikslag (RP 73/1990 rd, s. 72–73). Självstyrelselagens bestämmelser om besvärsinstans har företrädare framom de som ingår i 6 kap. i rikslagen.

I blankettlagens 17 § ingår bestämmelser om besvär. Eftersom bestämmelserna överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen har de kunnat intas i 17 § (jfr HD 9.9.2003). Dock skiljer sig besvärsordningen enligt blankettlagen och rikslagen markant från varandra. Till exempel finns i landskapet inte en sådan besvärsnämnd för social trygghet som avses i 6 kap. i rikslagen. Med tanke på kraven på effektivt rättsskydd och god förvaltning enligt 21 § i grundlagen blir blankettlagens 17 § tämligen oklar. Bestämmelserna om förfarandena i rikslagens 6 kap. skiljer sig nämligen från den allmänna lagstiftningen om rättegång i förvaltningsärenden som annars tillämpas. Det oaktat anser Ålandsdelegationen inte att det rör sig om en behörighetsöverskridning i formellt avseende.

I rikslagens 6 kap. ingår bestämmelser om sådan omprövning som föregår förvaltningsrättsskipningen. Bestämmelser om omprövning kan intas i landskapslagstiftningen. Ålandsdelegationen noterar att i landskapslagstiftningen saknas allmänna bestämmelser om omprövning vilket kan medföra oklarheter vid tillämpningen.

Ålandsdelegationen har inget särskilt att anföra om bestämmelserna om ikraftträdande och övergång i blankettlagens 18–19 §.

Ändringarna i de sex övriga landskapslagarna är huvudsakligen av teknisk karaktär och föranleder inga särskilda kommentarer.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande 6 § 1 mom. i landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om allmänt stöd. Denna felaktiga bestämmelse inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Tillämpningen av de övriga landskapslagarna förutsätter att även landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om allmänt stöd träder i kraft.

Närvarande Ordföranden Holm-Johansson, ledamöterna Dahlén, Leino-Sandberg, Siitari och Åkerblom.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Marine Holm-Johansson
ordförande

Sören Silverström
sekreterare